

נייר עמדה בנושא

חוק טל

חובת ההליכה לצבא

על פי ההלכה קיימת חובה להתגייס לצבא ההגנה לישראל.

חובה זו מבוססת על מספר עקרונות:

1. **עזרת ישראל מיד צר – מלחמת מצווה:** ההלכה מחייבת כל יהודי ובמיוחד את גדולי ישראל לעשות כל מאמץ, ואפילו להזדרז לחלל שבת, על מנת להציל נפש אחת מישראל.¹ על אחת כמה וכמה שישנה חובה להתגייס להצלת חיי כל העם שבארץ ישראל.² הרמב"ם קובע שמלחמה שמטרתה להציל יהודים מאויב הבא עליהם היא מלחמת מצווה,³ אשר עליה נאמר "הכל יוצאין, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה".⁴
2. **מצוות יישוב ארץ ישראל:** צבא ההגנה לישראל אינו רק מגן על יהודים, אלא גם מחיל ריבונות יהודית על ארץ ישראל, שהיא חלק ממצוות יישוב ארץ ישראל.⁵
3. **ההיבט המוסרי:** "הַאֲחִיכֶם יָבֹאוּ לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה?!"⁶ זאת הטענה שטען משה רבנו כאשר שבטי ראובן וגד ביקשו נחלה בעבר הירדן המזרחי וניסו להשתמט ממלחמה על ארץ כנען. מדברים נחרצים אלו אנו למדים כי העמדת דרישה מחלק מהעם לסכן את חייו בפועל ממש, בעוד חלקו האחר אינו נוטל על עצמו שום סיכון מעשי מהווה עיוות מוסרי ותורני.

לומדי תורה הפטורים משירות צבאי

ממקורות ההלכה היהודית עולה שלומדי תורה אינם פטורים ממלחמת מצווה.⁷ מלבד החיוב להציל נפשות על ידי גדולי ישראל, ומלבד חובת הגיוס הגורף במלחמת הצלה שכבר הוזכרה, חז"ל מזכירים במפורש את גיוסם של תלמידי החכמים למלחמת ישראל במדין ולמלחמתו של אסא בבעשא.⁸ למרות זאת, יש מקום לפטור של קומץ תלמידי חכמים מצטיינים (לא בהכרח חרדים) שיתמסרו להנהגה התורנית של עם ישראל על פי המודל של שבת לוי, כדברי הרמב"ם,⁹ מתוך ראייה רחבה של החוסן הלאומי הישראלי, שאיננו כולל רק את המרכיב הצבאי, אלא גם את החיבור למורשת ולזהות היהודית המבוססות על תורת ישראל.

הצעה מעשית

לאור האמור יש צורך להיערך לקליטתו של רוב רובו של הנוער החרדי לצה"ל. זאת על ידי בניית מסגרות כמו שחי"ר ונח"ל חרדי, המותאמות לציבור החרדי. כמו כן יש מקום לבחון גיוס של חרדים לשירות אזרחי במסגרת מד"א, "הצלה", זק"א וכיבוי אש. בניית מסלולים מיוחדים שבהם אין סתירה בין אורח החיים של צעיר חרדי לבין שירותו הצבאי או האזרחי תוכיח שיש רצון כן של הציבור בהצטרפותו של הציבור החרדי לשורות הצבא, ולא בהסתה נגדו.

לסיכום, עמדת רבני צהר היא כי כלל הציבור חייב להתגייס לשירות צבאי. עם זאת, יש לפטור תלמידי חכמים מצטיינים, מתוך ראייה רחבה של החוסן הלאומי הישראלי, שהתורה היא מרכיב חיוני בו.

על מנת לקלוט את רוב הצעירים החרדים יש לבנות מסגרות שיותאמו לאורח חייהם ובכך להוכיח רצון כן של המדינה בגיוסם.

¹ תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין עג ע"א: "מניין לרואה את חבריו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו? תלמוד לומר 'לא תעמד על דם רעך'"; רמב"ם, הלכות שבת ב, ג: "כשעושים דברים האלו אין עושין אותן לא על ידי גוים ולא ע"י קטנים... כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם, אלא על ידי גדולי ישראל וחכמיהם. ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה, שנאמר 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' - ולא שימות בהם...".

² כך כתב בין השאר הרב שלמה יוסף זווין בשנת תש"ח בחוברת מיוחדת תחת השם "אחד הרבנים": "כל הכבוד וכל ההערצה למרגן ורבנן גאוני עיר הקודש, אבל הרשות ניתנת לשאול: ילמדונו רבותינו, זו מנין לכם? זו מנין לכם, שבני תורה ותלמידי חכמים פטורים מלהשתתף במלחמת מצווה של עזרת ישראל מיד הצר הצורך העומד עליו לכלותו ולהשמידו, חלילה? זו מנין לכם, לפרסם בצורה של הלכה פסוקה וידעת תורה' שבני הישיבות אין להם לא להירשם ולא להיפקד ולא להתייצב ולא כלום? וכי לא כך שנינו שבהצלת נפש - לא נפשות, אלא אפילו נפש אחת מישראל - אין עושין דברים הללו אלא על ידי גדולי ישראל וחכמיהם 'כדי להורות הלכה למעשה לרבים? וכי הבדל יש בין שבאותה שעה הוא מתבטל מתלמוד-תורה או שאינו מתבטל? ואם בהצלת נפש אחת כך, בהצלת רבבות אלפי ישראל על אחת כמה וכמה!!!". לדבריו המלאים של הרב זווין עיינו: www.herzog.ac.il/vtc/0026394.doc

³ רמב"ם, הלכות מלכים ה, א.

⁴ משנה, סוטה ח, ז.

⁵ רמב"ן בהשמטות לספר המצוות, מצווה ד.

⁶ במדבר לב, ו.

⁷ הרב ד"ר אהרן ליכטנשטיין, זאת תורת ההסדר, <http://www.daat.ac.il/daat/tsava/maamar/zot1-2.htm>

⁸ ירושלמי סוטה פרק ח הלכה י; מהרש"א סוטה י ע"א; הערוך ערך אנגריא; סוטה מג ע"א.

⁹ רמב"ם, הלכות שמיטה ויובל יג, יג.